

Paul B. Preciado:

Biyogözetim - İçimizdeki yumuşacık hapishaneden çıkmak

Koronavirüsün siyasal yönetimi, yurttaşlarda devletin sibernetik denetimine hoşgörüyü artırıyor. İtaate direnmek istiyorsak, aynı virüs gibi bizim de mutasyon geçirmemiz gerek. Filozof Paul B. Preciado'nun koronavirüs dersleri üzerine düşüncelerinin [ikinci bölümü](#). Birinci bölüm için [tıklayın](#). Çeviri: Haldun Bayrı.

Paul B. Preciado

İstisnâ hali çağrılarını yapılan ve aşırı önlemlerin tavizsiz dayatıldığı salgınlar, bedenleri ele alan teknikler ve iktidar teknolojilerinin büyük ölçekte yeniden kurulum fırsatı olan toplumsal yenilikler için büyük laboratuvarlardır. Foucault cüzzamın yönetiminden vebanın yönetimine geçişi, modernlikte

iktidarın mekânsallaşmasının disiplinci tekniklerinin sergilendiği süreç olarak tahlil etti. Cüzzam, cüzzamlıyı dışlayan, böylelikle de onu ölüme olmasa bile topluluk dışında yaşama mahkûm eden katiyetle nekropolitik önlemlerle ele alınmışken, veba salgınına tepki, disiplinci yönetimi ve onun “*münhasıran kapsama*” biçimlerini icat etmişti: Şehir katı bir bölümlendirmeye tâbi tutulmuş ve her beden eve kapatılmıştı.

Kovid-19’un yayılmasıyla başa çıkmak için ülkelerin benimsedikleri farklı stratejiler, birbirinden bütünüyle farklı iki biyopolitik teknoloji tipi gösteriyor. Esas olarak İtalya, İspanya ve Fransa’da uygulanmakta olan ilki, birçok bakımdan vebaya karşı kullanılan katı disiplinci önlemlerden çok farklı olmayan önlemler uyguluyor. Bütün ahalinin evine kapanması söz konusu. Kovid-19’la mücadeledeki Fransız politikalarının eskiye nazaran pek değişmediğinin farkına varmak için Michel Foucault’nun “Gözetlemek ve Cezalandırmak” kitabında Avrupa’daki vebanın yönetimi üzerine bölümü okumak yararlı olur. Burada işlemekte olan mantık, mimari sınır mantığıdır ve enfeksiyon vakalarının klasik kapalı hastane merkezlerinde tedavi edilmesidir. Bu tekniğin tam etkililiği henüz kanıtlanmamıştır.

Başkaları da olmakla birlikte esasen Güney Kore, Tayvan, Hong Kong ve Japonya tarafından hayata geçirilen ikinci strateji, “farmakopornografik” disiplinci ve mimari denetimin modern tekniklerine başvurmaktan geçer. “**Farmakopornografik**” deyişini, biyomoleküler teknolojiler ve dijital gözetim yoluyla bedenlerin ve çağdaş öznelliğin düzenlenmesine işaret etmek için öneriyorum. Testlerin çoğaltılması ve mobil bilişim aletleri üzerinden hastaların sürekli dijital gözetimi aracılığıyla bireylerde virüs yükü taramasına vurgu yapılır. Cep telefonları ve kredi kartları potansiyel virüs taşıyıcısı bedenlerin bireysel hareketlerini gözetleme aletleri haline gelir. Biyometrik bileziklere ihtiyaç yoktur: Cep telefonu en iyi bilezik haline gelmiştir; insanlar uyurken bile yanlarından ayırmazlar. Bir GPS uygulaması her şüpheli bedenin hareketlerinden polisi haberdar etmektedir. Bireysel bir bedenin ateşi ve

hareketleri mobil teknolojilerle gözetlenmektedir ve siber-otoriter bir devletin dijital gözü gerçek zamanda onun üzerindedir.

Geçici olarak naylon bir çadıra sığınmış bir mülteci ailesi. Bülent Kılıç, AFP

Bu arada, toplum bir siber-kullanıcılar topluluğudur ve hükümler her şeyden önce dijital şeffaflık ve **büyük veri** yönetimi tarafından tanımlanır. Ama bu siyasal bağışıklaşma teknikleri yeni değildir ve önceden sadece güya teröristlerin aranması ve ele geçirilmesi için mevzilenmemiştir: Tayvan, 2010'lu yılların başından beri, internet üzerinde AIDS'in ve fuhuşun yayılmasını "*önleme*" hedefiyle, cinsel buluşma uygulamalarındaki tüm cep telefonu temaslarına erişimini yasallaştırmıştır. Kovid-19, devletlerin bu biyogözetim ve dijital denetim uygulamalarını, onları standartlaştırıp muayyen bir bağışıklık duygusunu ayakta tutmak için "elzem" kılarak meşrulaştırıp yaygınlaştırmıştır. Bununla birlikte, aşırı dijital gözetim önlemlerini hayata geçiren aynı devletler, ne yaban hayvanı kaçakçılığını ve tüketimini, ne kuşların ve memelilerin sınâî üretimini, ne de CO₂ emisyonları artışını yasaklamayı düşünmektedir. Burada ise artan, toplumsal bünyenin

bağışıklığı değil, devletin ve şirketlerin siberetik denetimi nazarında yurttaşların hoşgörüsü olmaktadır.

Yaşamın ve ölümün idare biçimi olarak Kovid-19'un siyasî yönetimi, yeni bir öznelğin hatlarını şekillendirmektedir. Krizden sonra icat edilecek olan, yeni bir bağışık topluluk ütopyası ve insan bedenlerinin yeni bir denetim biçimi olacaktır. Kovid-19'un yaratmakta olduğu neo-liberal tekno-ataerkil toplumlardaki öznenin teni yoktur, dokunulmazdır, elleri yoktur. Fiziksel meta alışverişi yapmaz, nakitle de ödemez. Bir kredi kartı vardır ve dijital bir tüketicidir o. Ne dudağı ne dili vardır. Doğrudan konuşmaz, sesli bir mesaj bırakır. Toplantı yapmaz ve ortaklaşmaz. Köklü bir biçimde bireyseldir. Yüzü yoktur, maskesi vardır. Varolabilmek için, organik bedeni bir dizi tanımlanmamış anlam tekniklerinin, hepsi birer maske olan bir dizi siberetik protezin ardına saklanmıştır: e-mail adresi, Facebook hesapları, Instagram ve Skype. Fiziksel bir etken değildir; bir tele-üreticidir, bir koddur, pikseldir, banka hesabıdır, isim yazılı bir kapıdır, Amazon'un siparişlerini gönderebildiği bir adrestir.

Virüs aynı zamanda yeni farmakopornografik yönetimin bağrında toplumsal bünyenin üretken olmayan mntıklarını da görünür kıldı; yeni tekno-dijital üretim rejiminde eskimiş görünen mntıklararı. Biyopolika sınırının öteki tarafında bırakılmış olan ve bugün iki misli kırılğan görünen mntıklar bunlar: tekno-siberetik özneler olarak dönüşüm gösteremeyen yaşlı kimselerin yaşadığı yerler, özellikle de huzurevi adı verilen ve ölüm sanayii tarafından kurumsallaştırılmış olanlar; yine özellikle ölüm sanayii tarafından kurumsallaştırılmış, engelli rezidansları denilen yerlerdeki, engelli telakki edilen bedenler; suçlu bulunup hapishaneler denen ölüm sanayii tarafından kapatılmış bedenler; internet köpüğünün dışındaki bütünyle paralel evrenler... Kapatma kurumları, hastaneler de dahil olmak üzere, artık toplumsal düzenin ve disiplinin ayakta tutulduğu merkezler değil de mutasyon halindeki bir biyopolitik zincirin zayıf halkaları gibi görünmektedir.

Kendi evinin tele-cumhuriyetine hoşgeldin

Kovid-19 krizine özelliğini veren farmakopornografik tekniklerdeki temel biyopolitik değişikliklerden biri, yeni üretim, tüketim ve siyasal denetim merkezi olarak artık, toplumun kapatılıp normalleştirildiği kurumlar (hastane, fabrika, hapisane, okul...) değil, kişisel meskenin, özel evin belirmesidir. Artık evi, vebanın idaresinde olduğu gibi sadece bedenin kapanmış olduğu yer kılmak söz konusu değildir. Kişisel mesken artık tele-tüketim/uzaktan tüketim ve tele-üretim/uzaktan üretim ekonomisinin merkezi haline gelmektedir. Ev mekânı artık bir siber-gözetim uzamındaki bir nokta, Google haritasında saptanabilir bir yer, bir drone tarafından teşhis edilebilir bir görüntü olarak vardır. Bundan birkaç yıl önce Chicago'da *Playboy* dergisinin kurucusu Hugh Hefner'in yaşadığı gotik malikâne Playboy Mansion ile ilgilenmiş olmam [[Playboyet l'invention de la sexualité multimédia](#)] [*Playboy ve Multimedya Cinselliğinin İcadı*] kitabında – Fr.Y.N.], bu mekân daha Soğuk Savaş'ın ortasında bedenin ve cinselliğin yeni farmakopornografik denetim tertibatlarının icat edildiği bir laboratuvar gibi işlediği içindi. Bu tertibatlar Batı'da 20. yüzyılın sonuyla beraber yayıldılar ve bugünkü Kovid-19 kriziyle dünya nüfusunun tamamına ulaştı. *Playboy* üzerine araştırmamı yaptığım sırada, dünyanın en zengin insanlarından biri olan Hugh Hefner'in evinden çıkmadan, sadece pijama, bornoz ve terlik giyerek, Coca Cola içerek ve Butterfinger marka çikolatalı çubuklar yiyerek kırk yıl geçirmiş olmasına hayret etmiştim. Hefner ABD'deki en önemli magazini Mansion Malikânesi'nden, hatta yatağından çıkmadan yönetip üretmişti. Bir video kamera, bir telefon *hot-line*'i, bir radyo ve bir müzik setiyle bağlantısı olan Hefner'in yatağı gerçek bir multimedya üretim platformuydu.

Paul B. Preciado'nun 2011'de çıkan kitabı *Pornotopie*'nin kapağı, Hugh Hefner çalışma mekânı olan yatağında.

Hefner'in yaşamöyküsünü yazan Steven Watts, onu, "*kendi cennetinde bir gönüllü münzevi*" diye nitelemişti. Her türlü görsel-işitsel arşivleme tertibatına düşkün olan Hefner, cep telefonunun, Facebook ya da WhatsApp'ın çıkmasından çok önce, her gün, naklen söyleşilerden dergide yayınlanacaklar üzerine talimatlara kadar uzanan yirmiden fazla sesli ve görüntülü kaset göndermiştir. Ahşap levhalar ve kalın perdelerle örtülen fakat binlerce kablonun girdiği ve döneminde en yüksek telekomünikasyon diye algılanan (bugün bize tamtam kadar ilkel görünecek) teknolojilerle dolu olan Mansion, hem bütünüyle saydamsızdı hem de tamamen şeffaftı. Hefner, aynı zamanda bir düzine kadar Playmate'in yaşadığı malikânenin içine kapalı devre bir kamera sistemi yerleştirmişti ve kendi kontrol merkezinden bütün odalara gerçek zamanda erişimi vardı. Gözetleme kameralarının çektiği malzeme sonunda magazin sayfalarına da konuyordu.

Playboy'un yürüttüğü sessiz biyopolitik devrim, kitle kültüründeki heteroseksüel pornografi dönüşümünün ötesinde, 19. yüzyıldaki sanayi toplumunu kurmuş olan bölünmeyi de sorguluyordu: Üretim ve yeniden üretim kürelerinin ayrılığını, fabrikayla yuva arasındaki farklılığı, onunla beraber de erillikle dişilik arasındaki ataerkil ayrımı: Yeni teknik-göstergesel üreticinin çalışmak ya da sevişmek için çıkmasının gerekmediği, yeni iletişim teknolojilerine bütünüyle bağlantılı *penthouse* — kaldı ki birbirinden ayırt edilmez hale gelmiş faaliyetlerdir bunlar.

Aynı zamanda hem çalışma masası, hem yönetim ofisi, hem bir fotoğraf sahnesi, hem de cinsel buluşma mekânı olan yuvarlak yatağı, ayrıca ünlü “Playboy after dark” programının filme çekildiği bir televizyon stüdyosuydu da. Çağımızda Kovid-19'un bir ulusal göreve dönüştürdüğü uzaktan çalışma ve gayri maddî üretim söylemlerinden önce davranmıştı *Playboy*. Hefner bu yeni toplumsal üreticiyi “**yatay emekçi**” diye adlandırmıştı. *Playboy*'un harekete geçirdiği toplumsal yenilik taşıyıcılığı iş ile eğlence arasındaki, üretimle seksin arasındaki mesafenin erozyona uğramasını (imhasını) telkin eder. Magazinler ve televizyonlar tarafından sürekli filme çekilip gösterilen playboy yaşamı bütünüyle kamuya açtı — playboy, meskeninden de, hatta yatağından da hiç ayrılmaya bile. Bu anlamda **Playboy**, yeni multimedia operatörünü o dönemde oksimoron gibi görünen “bir ev erkeği”ne dönüştürerek erkek ve kadın küreleri arasındaki farkı da aşındırmıştı. Hefner'in yaşamöyküsü yazarı bu üretken tecridin kimyasal bir desteğe ihtiyaç duyduğunu hatırlatıyor bize: Hefner bir Dexedrine tüketicisiydi —yorgunluğu ve uykuyu ortadan kaldıran bir amfetamin. Dolayısıyla, paradoksal biçimde, yatağından çıkmayan adam, çok uyumuyordu. Multimedia operasyonunun yeni merkezi bir farmakopornografik hücreydi: Üretimde yüksek bir düzeyi tutturmak ancak doğum kontrol hapı ve kimyasal takviyelerle mümkündü; playboy için tek hakiki gıda haline gelen göstergesel kodların sabit akışını sürdürmek ise ancak yüksek debili bağlantı sayesinde işleyebilirdi.

Acaba bütün bunlar size tanıdık geliyor mu şimdi? Acaba eve kapanmış yaşamlarınıza fazla tuhaf bir şekilde benzemiyor mu? Şimdi Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un sloganlarını düşünelim: Savaşta, meskeninizden ayrılmayın ve uzaktan çalışın. Kovid-19 krizi esnasında dayatılan, bulaşıcılığı engellemenin biyopolitik önlemleri her birimizi, az çok playboy'vâri yatay bir emekçi haline getirdi. İçimizden her birinin ev mekânı, bugün, Hefner'in 1968'deki döner yatağından on bin kere daha teknik. Uzaktan çalışma ve uzaktan denetim tertibatlarına artık herkes erişebiliyor.

Michel Foucault, "Gözetlemek ve Cezalandırmak"ta, tek kişinin kendini dünyaya kapadığı dinî hücreleri, 18. yüzyıl öncesindeki hükümler ve kanlı denetim tekniklerinden ahalinin bütününün idaresinin yeni teknikleri olarak disiplinli kapatma tekniklerine geçişi biçimlendirme hizmeti gören otantik taşıyıcılar olarak tahlil etmişti. Disiplinli mimariler, içlerinde modern bireyin imal edilmiş olduğu, manastır hücrelerinin sekülerleştirilmiş versiyonlarıydı; bir bedene kapatılmış bir ruh olarak, devletin talimatlarını okuyabilen bir okurluk ruhu gibi. Yazar Tom Wolfe, Hefner'i ziyarete gittiği zaman, onun yumuşacık bir hapisanede yaşadığını yazmıştı. *Playboy*'un malikânesinin ve Hefner'in döner yatağının pop tüketim eşyalarına dönüşerek, Soğuk Savaş sırasında, protezli, aşırı bağlantılı yeni özne gibi yeni farmakopornografik üretim ve tüketim biçimlerinin de içlerinde icat edileceği geçiş alanları işlevi gördüğünü söyleyebiliriz. Bu mutasyon Kovid-19 krizinin idaresiyle umumîleşmiş ve büyümüştür: Taşınır uzaktan iletişim makinelerimiz yeni zindancılarımızdır; kendi evlerimizin içi ise geleceğin yumuşacık ve aşırı-bağlantılı hapisanesi haline gelmiştir.

Ya itaat ya mutasyon

Bütün bunlar, kötü bir haber de, büyük bir fırsat da olabilir. Tam da bedenlerimiz biyo-iktidarın yeni kapalı merkezleri ve dairelerimiz biyo-teyakkuzun yeni hücreleri olduğu için, yeni bilişsel ve direnişçi azat oluş

stratejileri icat etmek, yeni uyumsuzluk biçimleri başlatmak hiç olmadığı kadar âcil.

Tahayyül edilebilenin aksine, sağlığımız sınırdan ya da ayrılmadan gelmeyecek; bütün canlı varlıklarla birlikte topluluk oluşturmanın yeni bir kavrayışından, gezegendeki diğer canlı varlıklarla yeni bir dengeden gelecek. Gezegendeki tüm bedenlerin bir parlamentosuna ihtiyacımız var; kimlik ya da milliyet gibi siyasal terimlerle tanımlanmayan bir parlamento; Dünya gezegeninde yaşayan kırılğan bedenlerin bir parlamentosu. Kovid-19 olayı ve sonuçları, toplumsal bağışıklığımızı tanımlarken başvurduğumuz şiddeti artık kesin olarak aşmaya çağırıyor bizi. Şifa ve nekahet, sosyallikten el çekmemiz gibi basit bir negatif bağışıklık davranışı, topluluğun bağışıklığa kapanması olamaz. Şifa ve bakım ancak bir siyasal dönüşüm sürecinin sonucu olabilir.

Toplum olarak şifa bulmak, şimdiye kadar hükümranlığı üretmekte kullandığımız kimlik ve sınır politikasının ötesinde, ama aynı zamanda yaşamın sibernetik biyogözetime indirgenmesinin de ötesinde yeni bir topluluk icat etmek anlamına gelir. Hayatta kalmak, kendimizi gezegen olarak virüse karşı, ama olabileceklere karşı da hayatta tutmak, gezegen ölçeğinde işbirliği için yeni yapısal biçimleri hayata geçirmek anlamına gelmektedir. Virüsün mutasyon geçirmesi gibi, biz de itaate direnmek istiyorsak mutasyon geçirmeliyiz.

Zoraki bir mutasyondan kararlı bir mutasyona geçmeliyiz. Biyopolitik teknikleri ve farmakopornografik tertibatları eleştiri süzgecinden geçirerek yeniden kendimize mal etmeliyiz. Her şeyden önce, bedenlerimizin biyo-teyakkuz ve biyo-denetim makineleriyle ilişkisinde değişikliğe gitmek zorunlu: Bunlar sadece iletişim tertibatları değil. Bunların işleyişini karıştırmayı/bozmayı kolektif bir biçimde öğrenmeliyiz. Yabancılaşmadan azat olmayı da öğrenmeliyiz. Hükümetler eve kapanmaya ve uzaktan çalışmaya çağırıyorlar. Kolektifliğin dağıtılmasını ve uzaktan denetimi

çağırıldıklarını da biliyoruz. Eve kapalılığın sağladığı zamanı ve kuvveti kullanarak, şimdiye kadar var kalmamıza yardım etmiş olan azınlıkların mücadele ve direniş geleneklerini araştıralım. Cep telefonlarımızı kapatalım, internet bağlantısını keselim. Bizi gözleyen uydulara karşı büyük blokaja gidelim ve gelecek devrim üzerine birlikte kafa yoralım.